

O‘ZBEKISTONDA MILLATLARARO MUNOSABATLARNI
MUSTAHKAMLASHDA MILLIY MADANIY MARKAZLARNING O‘RNI.

Omonboyev Luqmon Abduqayim o‘g‘li

SamDU Kattaqo‘rg‘on filiali xodimlar bo‘limi,

Xodimlar bo‘yicha inspector

Annotatsiya

Mazkur maqolada, O‘zbekistonda millatlararo totuvlikni ta‘minlash va etnik guruhlar o‘rtasida do‘stona munosabatlarni mustahkamlashda milliy madaniy markazlarning roli tahlil qilinadi. Shuningdek, ushbu markazlarning faoliyati, jamiyatdagi ijtimoiy barqarorlik va madaniy xilma-xillikni asrashdagi ahamiyati yoritiladi.

Kalit so‘zlar

Milliy madaniy markazlar, millatlararo totuvlik, ijtimoiy barqarorlik, madaniy xilma-xillik, tolerantlik, O‘zbekiston xalqlari do‘stligi.

Kirish

Milliy madaniy markazlar O‘zbekiston hududida yashovchi turli millat va elat vakillarining madaniy ehtiyojlarini qondirish, urf-odat, an‘ana va qadriyatlarni saqlash va keyingi avlodlarga yetkazishda muhim rol o‘ynaydi. Bu markazlar mamlakatimizda amaldagi huquqiy-me‘yoriy hujjatlar va o‘z nizomlari asosida faoliyat olib boradi. Ularning o‘ziga xos xususiyati shundaki, ular turli millatlar uchun xos bo‘lgan madaniyat, til, urf-odatlar, qadriyatlar, an‘ana va marosimlarni o‘rganish, saqlash va rivojlantirishga qaratilgan. Milliy madaniy markazlar o‘z faoliyatida O‘zbekiston fuqarolarini ixtiyoriy ravishda birlashtiradi.

Mamlakatimizdagi birinchi milliy-madaniy markazlar koreyslar, qozoqlar, yahudiyalar va armanlar tomonidan 1989-yilda tashkil etildi. Ularning chinakam rivojlanishi va o‘sishi O‘zbekiston mustaqil bo‘lgach boshlangan. Mustaqillik yillarida bu markazlarga samarali faoliyat yuritish uchun keng imkoniyatlar yaratildi. 1992-yilda 10 ta milliy-madaniy markaz faoliyat olib borgan bo‘lsa, 1995-yilda ularning soni 72 taga, 2003-yilda esa 135 taga yetdi. Hozirgi kunda Millatlararo munosabatlar va xorijiy mamlakatlar bilan do‘stlik aloqalari qo‘mitasi mamlakatimizda faoliyat yuritayotgan 150 ta milliy madaniy markaz, 38 ta do‘stlik jamiyati va xorijdagi vatandoshlarning 38 ta jamiyati bilan hamkorlik qilib kelmoqda. Bu markazlar respublika miqyosida faoliyat yurituvchi madaniy markazlar, viloyat, shahar va tuman madaniy markazlaridan tashkil topgan.

O‘zbekiston – ko‘p millatli davlat bo‘lib, bu yerda yuzdan ortiq millat va elat vakillari istiqomat qiladi. Mustaqillik yillarida mamlakatda millatlararo totuvlikni

ta'minlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. Shu jarayonda milliy madaniy markazlar muhim ijtimoiy institut sifatida shakllandi va rivojlandi. Ular turli millatlar madaniyatini asrab-avaylash, o'zaro hurmat, do'stlik va bag'rikenglik muhitini mustahkamlashda beqiyos rol o'ynamoqda.

Milliy madaniy markazlar tushunchasi va ularning shakllanishi

Milliy madaniy markazlar – bu O'zbekistonda yashovchi milliy ozchiliklar manfaatlarini ifoda etuvchi, ularning madaniy merosini asrash, tilini, an'ana va urf-odatlarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi nodavlat-notijorat tashkilotlardir. Ular ilk bor 1992-yildan boshlab O'zbekistonda faoliyat yurita boshladi. Bugungi kunda mamlakatimizda 140 dan ortiq milliy madaniy markazlar mavjud.

Millatlararo totuvlik va barqarorlikni ta'minlashdagi roli

Milliy madaniy markazlar:

- Har bir millat vakillarining madaniy huquqlarini ta'minlaydi;
- O'zaro hurmat, do'stlik va bag'rikenglik muhitini rivojlantiradi;
- Millatlararo dialog maydonini yaratadi;
- Bayramlar, ko'rgazmalar, ilmiy va amaliy anjumanlar, adabiy kechalar tashkil qiladi;
- Yoshlarda vatanparvarlik ruhini, o'zligiga hurmat hissini shakllantiradi.

Masalan, "O'zbekiston koreyslari madaniy markazi", "Tatar-Boshqird madaniy markazi", "O'zbekiston yahudiylari madaniy markazi", "Nemis madaniy markazi" singari markazlar doimiy ravishda o'z xalqining urf-odatlarini, tili, madaniyatini targ'ib qilib kelmoqda.

Davlat siyosati va huquqiy asoslar

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, "Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to'g'risida"gi Qonun, "O'zbekiston Respublikasida fuqarolik jamiyatini rivojlantirish konsepsiyasi" millatlararo totuvlik va madaniy xilma-xillikni himoya qilishga xizmat qiluvchi asosiy huquqiy hujjatlardir.

Prezident Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganidek:

“Millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglik – bizning beqiyos boyligimizdir.”

Dastlabki milliy-madaniy markazlar 1989-yilda respublikaning viloyatlarida koreys, qozoq, yahudiy va arman millatlarining tashabbusi bilan tashkil etilgan. Biroq ularning jiddiy rivojlanishi O'zbekistonning mustaqillikka erishganidan so'ng boshlandi. Mustaqillik tufayli milliy-madaniy markazlar uchun faoliyat yuritish yo'lida keng sharoit va imkoniyatlar yaratildi. Bu esa markazlar sonining yil sayin ortib borishiga olib keldi. Masalan, agar 1992-yilda mamlakatda 10 ta milliy-madaniy markaz faoliyat olib borgan bo'lsa, 1995-yilga kelib ularning soni 72 taga, 2003-yilga esa 135 taga yetdi.

Milliy-madaniy markazlarning asosiy vazifalaridan biri – turli millat vakillarining O'zbekiston ijtimoiy, ma'naviy-ma'rifiy hayotida faol ishtirok

etishlarini ta'minlashdan iboratdir. Bundan tashqari, ular xorijdagi turdosh tashkilotlar hamda o'z tarixiy vatanlari bilan do'stlik, madaniy-ma'rifiy aloqalarni rivojlantirishga ham xizmat qilmoqda. Ular Respublika Baynalmilal madaniyat markazi, tegishli vazirlik va idoralar, davlat va jamoat tashkilotlari hamda ijodiy uyushmalar bilan hamkorlikda fuqarolar o'rtasida millatlararo totuvlik va hamjihatlikni mustahkamlashga hissa qo'shmoqda.

Bu markazlar o'z faoliyatlarini quyidagi yo'nalishlarda olib boradilar: musiqa, teatr san'ati, milliy hunarmandchilik, urf-odatlar, adabiyot, til, xalq og'zaki ijodi, milliy sport o'yinlari bo'yicha o'quv guruhlar va yakshanba maktablari tashkil etadilar. Shuningdek, milliy madaniyat va san'at turlarini, milliy urf-odatlarni o'rganish va targ'ib etish maqsadida seminar, anjuman, davra suhbatlari, festival va uchrashuvlar o'tkazadilar; xor jamoalari va badiiy to'garaklar tashkil etadilar. Ushbu faoliyatlar Respublika Baynalmilal madaniyat markazi tomonidan muvofiqlashtiriladi. Bu markaz 1992-yil 13-yanvarda Vazirlar Mahkamasining qaroriga binoan tashkil etilgan.

O'zbekiston rahbariyati milliy-madaniy markazlarning mamlakatdagi millatlararo do'stlik va totuvlikni mustahkamlash, turli millat va elatlar o'rtasida o'zaro hurmat, birdamlik va mehr-oqibat muhitini asrab-avaylash, yosh avlodni vatanparvarlik hamda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalashdagi o'rnini yuksak baholab kelmoqda. Shuningdek, bag'rikenglik, tinchliksevarlik va insonparvarlik muhitini qaror toptirish, milliy urf-odatlar va an'analarni asrash hamda rivojlantirish, yoshlarda istiqlol g'oyalariga sadoqat va ona Vatanga muhabbat tuyg'usini shakllantirish borasidagi faoliyatiga ham katta e'tibor qaratilmoqda.

Xususan, 2017-yil 24-yanvar kuni O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tomonidan Respublika Baynalmilal madaniyat markazining 25 yilligi munosabati bilan qabul qilingan farmonga asosan, bir qator milliy madaniy markazlar vakillari orden va medallar bilan taqdirlandi.

Bundan tashqari, Prezidentning 2018-yil 28-noyabrdagi "O'zbekiston Respublikasida milliy madaniyatni yanada rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PQ-4038-sonli qarori asosida milliy-madaniy markazlar faoliyatini takomillashtirish choralari ko'rilmoqda. Ushbu qarorning ijrosini ta'minlash maqsadida 2019-yil 30-martda Vazirlar Mahkamasi tomonidan "Madaniyat markazlari faoliyatiga oid normativ-huquqiy hujjatlarni tasdiqlash to'g'risida"gi 264-sonli qaror qabul qilindi. Unda Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahar hokimliklari, shuningdek, tegishli vazirlik va idoralarga madaniyat markazlari samaradorligini baholash mezonlarini joriy etish bo'yicha vazifalar yuklatilgan.

Yurtimizdagi ijobiy millatlararo muhit tufayli 2020-yilda tojik, turk va qozoq millatiga mansub fuqarolar tomonidan 7 ta yangi milliy madaniy markaz va 2 ta do'stlik jamiyati tashkil etildi. Shu yili Oliy Majlis huzuridagi Jamoat fondi tomonidan, davlat ijtimoiy buyurtmasiga muvofiq, ushbu markazlar va jamiyatlarni qo'llab-quvvatlash uchun 600 million so'm mablag' hamda 1,45 milliard so'mlik grant ajratildi.

Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Millatlararo munosabatlar va xorijiy mamlakatlar bilan do'stlik aloqalari qo'mitasining ma'lumotlariga ko'ra, 2021-yil holatiga ko'ra, mamlakatimizda 147 ta milliy madaniy markaz, 38 ta do'stlik jamiyati va xorijiy davlatlardagi vatandoshlar tomonidan tashkil etilgan 38 ta jamiyat bilan hamkorlik olib borilmoqda.

O'zbekiston Respublikasida turli millat vakillarining ijtimoiy-siyosiy, ma'naviy-ma'rifiy va madaniy jarayonlarga faol ishtirokini ta'minlash milliy-madaniy markazlar faoliyatining asosiy yo'nalishlaridan biridir. Bundan tashqari, markazlar millatlarning xorijdagi millatdoshlari bilan do'stona aloqalar o'rnatish va madaniy-ma'rifiy hamkorlikni rivojlantirishga ham hissa qo'shadi. Respublika baynalmilal madaniyat markazining asosiy maqsadi mamlakat fuqarolari o'rtasidagi hamjihatlik va millatlararo totuvlikni mustahkamlashga yordam berishdir. Milliy madaniy markazlar quyidagi faoliyat turlarini amalga oshiradi: a) musiqa va teatr studiyalarini tashkil etish, ona tilini, tarixni, yozuvni, adabiyot, xalq og'zaki ijodi, teatr va rassomchilik san'ati, milliy urf-odatlar, hunarmandchilik, milliy sport va o'yinlarni o'rganish uchun o'quv guruhlari va yakshanba maktablarini tashkil etish; b) milliy madaniyat, til, san'at turlari va urf-odatlarni o'rganish va targ'ib qilish maqsadida seminarlar, konferensiyalar, davra suhbatlari, festivallar va uchrashuvlar o'tkazish; v) xorijiy va badiiy jamoalarni tashkil etish.

Milliy-madaniy markazlar faoliyatini O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1992-yil 13-yanvardagi qarori bilan tashkil etilgan Respublika baynalmilal madaniyat markazi muvofiqlashtiradi.

O'zbekiston Respublikasida milliy madaniyat markazlarini tashkil etishning asosiy maqsadi milliy madaniyat, til va urf-odatlarni saqlash va rivojlantirishni o'rganishdan iborat. Bu markazlar respublika hududida har bir millatning urf-odatlari, an'analari va manfaatlarini himoya qilishga qaratilgan. Sovet davrida millatlararo munosabatlar masalasiga yetarlicha e'tibor berilmagan bo'lsa-da, endi bu masala mustaqillikdan so'ng davlat siyosatining muhim bir qismiga aylandi. Sobiq Sovet hukumati davrida milliy siyosat bir yo'nalishda bo'lib, milliy madaniyatga e'tibor berilmagan edi. Hozirgi kunda esa, milliy madaniyatni tiklash, rivojlantirish va saqlab qolish mustaqillikdan keyin davlat siyosatining asosiy yo'nalishiga aylandi.

XULOSA

Barcha ko'rsatilganlarni xulosalaylik, Mazkur maqola tahlil natijalariga asosan, O'zbekistonda milliy madaniy markazlar nafaqat madaniy merosni asrash va rivojlantirish, balki jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash, millatlararo totuvlikni mustahkamlashda ham muhim o'rin tutadi. Ular bugungi kunda O'zbekistondagi demokratik, barqaror va taraqqiyotga yo'naltirilgan fuqarolik jamiyatining ajralmas bo'lagiga aylangan.

Xulosa o'rnida ta'kidlash joizki, yurtimizda faoliyat yuritayotgan ko'plab milliy-madaniy markazlar O'zbekistonning millatlararo totuvlik va dinlararo bag'rikenglik yo'lidagi qat'iy pozitsiyasining yaqqol ifodasidir. Ular nafaqat turli millatlar va diniy konfessiyalar o'rtasida o'zaro hamjihatlik va barqarorlikni ta'minlashda, balki xorijiy davlatlar bilan do'stona va madaniy-ma'rifiy hamkorlikni mustahkamlashda ham muhim o'rin tutmoqda. Shu bilan birga, “xalq diplomatiyasi” vositasida chet eldagi vatandoshlar bilan aloqalarni kengaytirishga ham fidokorona hissa qo'shmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: Adolat, 2021.
2. Mirziyoyev Sh.M. “Yangi O'zbekiston – taraqqiyot yo'li”. – Toshkent: O'zbekiston, 2022.
3. www.ziyonet.uz – Milliy madaniy markazlar haqida axborot portali.
4. Axmedov A. “Fuqarolik jamiyati va millatlararo munosabatlar”. – Toshkent, 2019.
5. “Millatlararo totuvlik – taraqqiyot garovi”, Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. – 2020.